

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра _____

ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

“24” 03 2023 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

АДАПТИВНА ПОВЕДІНКА ТА ПСИХОСОМАТИЧНІ РОЗЛАДИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Ступінь вищої освіти _____

магістр

(бакалавр, магістр)

Факультет (назва)	Галузь знань (шифр і назва галузі знань)	Спеціальність (шифр і назва спеціальності)	Освітня програма (назва освітньої програми)
Здоров'я людини	05 Соціальні та поведінкові науки	053 Психологія	для здобувачів будь якої ОП

Розробники: к. психол. н., доц. Бугайова Н. М.

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступень та вчене звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії):

(назва кафедри)

Протокол № 9 від 15 03 20 23 р.

Завідувач кафедри (голова предметної комісії):

Ю.О.Бохонкова

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією факультету:

(назва факультету)

Протокол № 1 від 23 03 20 23 р.

Голова методичної комісії:

В.Ю.Тарасов

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Передумови для вивчення

Дисципліни, що забезпечують		
Семестр	Найменування дисципліни	Найменування теми
Без необхідних обов'язкових попередніх та супутніх модулів (дисципліни)		

Програма навчальної дисципліни

Розподіл годин за навчальним планом підготовки:

Загальна кількість годин – 150 годин / 5 кредити ЕКТС

Лекції - 28 годин

Практичні заняття – 14 годин

Самостійна робота – 108 годин

Вид заняття	Короткий зміст навчальних занять, тематика індивідуальних та/або групових завдань	Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання	Кількість отримуваних балів min-max
Тема 1. Поняття психосоматичного розладу			
Лекції (4 години)	<u>Стислий зміст.</u> Психосоматика в контексті культурно-історичного підходу. Психосоматичний розлад та соматоформний розлад. Класифікація психосоматичних захворювань. Загальні риси психосоматичного хворого (егоцентризм, інфантилізм, емоційний контроль, алекситимія, емоційна незрілість, агресивність, амбівалентність, перфекціонізм). Внутрішня картина хвороби. Типи емоційного відношення хворих до своєї хвороби. Нозогенії (психогенні реакції) при психосоматичних захворюваннях. Методи дослідження в психосоматиці. Принципи інтерв'ювання психосоматичного хворого. Первинне інтерв'ю та його структура. Загальне сімейно-діагностичне інтерв'ю. Діагностична бесіда: алгоритм проведення. Психологічні тести в психосоматичній практиці	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-1,44
Практичні заняття (2 години)	Тема. <i>Характеристики та механізми виникнення психосоматичних розладів</i> <u>Стислий зміст.</u> Поняття про психосоматику. Міждисциплінарність психосоматичного підходу. Визначення понять	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0

	«психосоматичні розлади», «соматопсихічні розлади». Психосоматичні співвідношення у нормі та патології. Механізми виникнення психосоматичних розладів. Характеристика основних стадій психосоматичного процесу. Психосоматика у класифікаторах хвороб. Класифікація психосоматичних розладів.		
Самостійна робота (17 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Конспектування, складання тезисів щодо додаткової літератури з вивченого матеріалу. Робота з презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 2. Методологічні та методичні засади психосоматики			
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Етапи розвитку психосоматичних ідей. Психосоматичні теорії та моделі. Фундаментальні принципи психосоматичного підходу. Психологічний підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Біхевіористський (поведінковий) підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Біологічний підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Соціально- психологічний рівень інтерпретації. Психоаналітичне трактування психосоматики (символізм та конверсія).	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Конверсійна модель З. Фрейда; модель Митчеліха; модель порушення об'єктних відносин; модель Кохута; модель Шура; модель алескитимії; теорія особистісних профілей Ф. Данбар; теорія психосоматичної специфічності Ф. Александера; рольовий конфлікт як чинник розвитку психосоматичного симптому (теорія Д. Морено); експірієнтальна модель; екзистенційна модель; когнітивний підхід до соматичних порушень: «схема тіла» за П. Шильдером; сучасні психодинамічні уявлення про	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72

	психосоматику; «неповноцінність органу» за А. Адлером; базова тривожність (К. Хорні).		
Практичні заняття (2 години)	Тема. Етапи розвитку психосоматичних ідей <u>Стислий зміст.</u> Характерологічно орієнтовані концепції у психосоматиці. Гуморальна теорія Гіппократа. Психофізіологічні моделі виникнення психосоматичних розладів. Кортиковісцеральна концепція. Класичний психодинамічний підхід (Фройд, Юнг, Адлер). Теорія особистісних профілів (Данбар). Теорія психосоматичної специфічності (Александр). Алекситемічна концепція (Рюш, Марті, де М'юзю). Теорія психосоматичного Его (Аммот). Модель відмови від віри в майбутнє ("giving up" и "given up") Джоржа Енджела й Артура Шмале. Модель початкового порушення Михайла Балінта. Поняття про соціопсихосоматику. Соціокультурні категорії у сучасних дослідженнях психосоматики.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0
Самостійна робота (17 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Конспектування, складання тезисів щодо додаткової літератури з вивченого матеріалу. Робота з презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 3. Психосоціальні чинники розвитку психосоматичної патології			
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Багатоосьова модель розвитку психосоматичної патології. Психологічний рівень інтерпретації психосоматичного захворювання. Психосоматичні розлади і стрес. Фази реагування організму за Г. Сельє. Роль емоцій у виникненні психосоматичного розладу. Актуальна та потенціальна емоційність. Патологічні емоційні стани. Тривога. Депресія. Емоційні стани при агресії. Стани емоційного збудження. Стани емоційної напруги. Стани фрустрації.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72

Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Самотність. Сенсорна депривація. Соціальна депривація. Фіксовані емоційно-негативні стани як психологічний чинник формування психосоматичних розладів. Специфічна та неспецифічна емоція. Моделі можливої етіології феномену алекситимії. Роль когнітивних схем у розвитку психосоматичної патології.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Дисфункції сімейної системи як чинник розвитку психосоматичної патології. Роль сім'ї у виникненні захворювань. Системна модель сім'ї. Діагностика сімейної системи.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72
Практичні заняття (2 години)	Тема. Чинники виникнення психосоматичних розладів <u>Стислий зміст.</u> Роль емоцій у виникненні психосоматичного розладу (патологічні емоційні стани: тривога, депресія, фрустрація тощо). Стрес та особливості поведінки у стресових ситуаціях. Сім'я та її роль у виникненні психосоматичних розладів.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0
Самостійна робота (25 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Конспектування, складання тезисів щодо додаткової літератури з вивченого матеріалу. Робота над презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 4. Особистісні чинники розвитку психосоматичної патології			
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Порушення структури «Я» та самоповаги як чинники розвитку психосоматичної патології. Психосоматичний симптом як результат рольового конфлікту. Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин. Механізми психологічного захисту.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72
Практичні заняття (2 години)	Тема. Чинники виникнення психосоматичних розладів <u>Стислий зміст.</u> Порушення складових структури «Я». Внутрішньоособистісний конфлікт як чинник виникнення психосоматичних розладів.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0

	Механізми психологічного захисту особистості.		
Самостійна робота (8 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Конспектування, складання тезисів щодо додаткової літератури з вивченого матеріалу. Виконання психодіагностичних методик та вправ. Робота над презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 5. Психологічний аналіз тілесних захворювань			
Лекції (6 години)	<u>Стислий зміст.</u> Нозологічна приналежність; нозоцентричний підхід; симптомоцентричний підхід; тілесні прояви стресу; прояви з боку серцево-судинної системи (гіпертонічна хвороба, гіпотонія, синдром артеріальної гіпотензії, ішемічна хвороба серця, інфаркт міокарда, неспецифічний хронічний поліартрит, мігрень, біль напруження); прояви з боку шлунково-кишкового тракту (виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки, неспецифічний виразковий коліт, діарея, захворювання печінки та жовчного міхура, психосоматичні аспекти порушень харчової поведінки: ожиріння, булімія, анорексія); прояви з боку дихальної системи (бронхіальна астма, застуда, запалення дихальних шляхів); прояви з боку ендокринної системи та шкіряних покривів (цукровий діабет, кропивниця, нейродерміт, псоріаз, алергія, остеохондроз, хронічний біль); прояви з боку сечостатевої системи (сечокам'яна хвороба, запалення нирок та сечового міхура, гінекологічні захворювання та функціональні сексуальні порушення); прояви з боку опорно-рухової системи. Психосоматичні аспекти психовегетативного синдрому, депресії, головного болю, інфекційних захворювань та онкології.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-2,16

Практичні заняття (2 години)	Тема. Психосоматичні аспекти захворювань систем та органів людини <u>Стислий зміст.</u> Психологічні передумови виникнення захворювань серцево-судинної системи. Психологічні передумови виникнення захворювань дихальної системи. Психологічні передумови виникнення захворювань шкіри. Психологічні передумови виникнення захворювань опорно-рухового апарату. Психологічні передумови виникнення захворювань шлунково-кишкового тракту та харчової поведінки. Психологічні передумови виникнення захворювань сечостатевої системи. Психологічні передумови виникнення захворювань ендокринної системи. Психологічні передумови виникнення захворювань імунної системи.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0
Самостійна робота (25 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Конспектування, складання тезисів щодо додаткової літератури з вивченого матеріалу. Виконання рекомендованих вправ та психодіагностичних методик. Робота над презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 6. Принципи та методи психокорекції психосоматичної патології			
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Принципи психотерапії психосоматичного розладу. Розподіл психосоматичних хворих при виборі тактики терапії. Механізм символізації у практиках різних психотерапевтичних шкіл. Роль Ф. Александера, Ф. Данбар, А. Маслоу. Психоаналітичні підходи до терапії психосоматичних розладів. Індивідуальний аналіз та груп-аналіз. Тілесноорієнтована психотерапія. Катартичні техніки психотерапії. Позитивна психотерапія. Види корекції психосоматичних захворювань	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72

	засобами арт-терапії. Оцінка ефективності психокорекційного впливу.		
Практичні заняття (2 години)	Тема. Діагностика, психокорекція та психотерапія психосоматичних розладів <u>Стислий зміст.</u> Методи діагностики у психосоматиці. Алгоритм діагностики психосоматичних розладів. Анамнез життя як метод психосоматичної діагностики. Психологічні техніки у психосоматичній практиці. Діагностика соматизації психічних порушень. Діагностика депресії, тривоги, безсоння. Діагностика болю. Діагностика психічного стану та рівня якості життя. Особливості психотерапії у психосоматиці. Класичні напрямки психоаналітичної психотерапії у психосоматиці. Глумачення психосоматики в напрямках гуманістичної психотерапії. Біхевіористський та когнітивний підходи у психотерапії психосоматики. Психогігієна у психосоматиці.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0
Самостійна робота (8 годин)	<u>Стислий зміст.</u> Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Виконання рекомендованих вправ та психодіагностичних методик. Робота над презентаціями.	Навчальна робота, письмове представлення підготовленого матеріалу	0-4,5
Тема 7. Адаптивна поведінка, як чинник формування психологічного здоров'я особистості			
Лекції (2 години)	<u>Стислий зміст.</u> Стили поведінки в різних життєвих ситуаціях. Стратегії поведінки при стресі. Копінг-поведінка, типи і стратегії.	Участь в обговоренні, зворотній зв'язок	0-0,72
Практичні заняття (2 години)	Тема. Формування адаптивної поведінки <u>Стислий зміст.</u> Адаптивна поведінка: особливості формування. Адаптивність особистості як подолання психотравмуючих ситуацій. Захисні механізми психіки та формування копінг-стратегії поведінки.	Участь в обговоренні, письмове виконання завдань, індивідуальні завдання	0-4,0
Самостійна робота	<u>Стислий зміст.</u>	Навчальна робота,	0-5

(8 годин)	Робота з науковою літературою, з наукометричними базами. Виконання рекомендованих вправ та психодіагностичних методик. Робота над презентаціями.	письмове представлення підготовленого матеріалу	
Підсумковий контроль		залік	

Критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Вимоги
90 – 100	A	Здобувач вищої освіти демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь і навичок, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях.
82 – 89	B	Здобувач вищої освіти допускає несуттєві неточності, має труднощі в трансформації умінь у нових умовах.
74 – 81	C	Здобувач вищої освіти допускає несуттєві неточності, має труднощі в трансформації умінь у нових умовах.
64 – 73	D	Здобувач вищої освіти засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає неточності, що не є перешкодою до подальшого навчання. Уміє використовувати знання для вирішення стандартних завдань.
60 – 63	E	Здобувач вищої освіти засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає неточності, що не є перешкодою до подальшого навчання. Уміє використовувати знання для вирішення стандартних завдань.
35 – 59	Fx	Незасвоєння здобувачем вищої освіти окремих розділів, нездатність застосувати знання на практиці, що робить неможливим подальше навчання.
0 – 34	F	Незасвоєння здобувачем вищої освіти окремих розділів, нездатність застосувати знання на практиці, що робить неможливим подальше навчання.